

Záhrada ako priestor rekreácie, poznávania, terapie a integrácie

Už v dobe svojho vzniku záhradkárske osady poskytovali priestor pre rekreáciu, oddych, individuálny alebo skupinový odpočinok a možnosť dopestovať si vlastné produkty. Počas intenzívneho sťahovania sa ľudí za prácou do miest, sa strácal kontakt s pôdou a prírodou. Do 90. rokov 20. storočia to bola jedna z najčastejších možností ako tráviť voľný čas.

V súčasnosti sú hlavnými užívateľmi pozemkov v záhradkárskych osadách ľudia na dôchodku a starší občania, ktorí využívajú pozemky na pestovanie ovocia a zeleniny. Objavuje sa aj skupina mladých ľudí v produktívnom veku, ktorí jednak hľadajú možnosť krátkodobej rekreácie, priestor pre stretávanie sa a zábavu. Stáva sa, že majiteľom pozemku nie je jednotlivec, ale skupina priateľov, ktorí sa rozhodli pre únik z mesta a spoločné trávenie času. Pestovanie vlastných produktov už nie je primárnym cieľom ale príjemným doplnením aktivít.

S tým súvisí aj negatívny jav, ktorý mení celkový vizuálny vzhľad záhradkárskych osád. So zmenou produkčnej funkcie na rekreačnú sa mení aj využívanie pozemku a vnášajú sa okrasné a introdukované rastliny a materiály. Zaznamenané je aj spájanie pozemkov s cieľom zväčšenia úžitkovo okrasnej plochy a vybudovanie obytného domu, prípadne prestavba záhradnej chatky na murovanú a zväčšenie jej rozmerov a zobytnenie, čím sa porušuje nariadenie a záhradné chatky sa prestávajú a využívajú na celoročný plnohodnotný pobyt. Takýmito zásahmi sa mení celkový vizuálny vzhľad.

Užívatelia záhrad preferujú dnes široké spektrum klimaticky pestovateľných druhov ovocia, častokrát aj exotického s kontinuálnou ponukou plodov pre konzum v priebehu vegetačnej sezony. Atraktívne sú ekologické technológie pestovania užitočných kultúr (ovocia a zeleniny) s výraznou redukciou chémie. Prevažuje teda prístup pestovania a konzumu čo najzdravších potravín, čo vyplýva z vyššieho stupňa poznania teórie a praxe racionálnej výživy a ochrany zdravia. S tým súvisí aj nárast plôch pre pestovanie dekoratívnych záhonov kvitnúcich trvaliek a kríkov, ale aj špecializovaných bylinkových záhonov s aromatickým významom, ale aj pre prípravu bylinkových čajov a pre kulinárske využitie. Fenomén aromatických a rozmanito kvitnúcich bylín má veľký význam ako súčasť relaxačného a psycho-somatického

1 Pestovateľské plochy sa stávajú súčasťou stravovacích priestorov niektorých rekreačných areálov. Projekt Eden v Anglicku je príkladom revitalizácie územia a vytvorenia rôznych ekosystémov na malej ploche. Priestor terasy reštaurácie sú obklopené políčkami so zeleninou a bylinkami, pestovanými ekologickým spôsobom a využívanými v miestnej kuchyni. **2** Záhradkárske osady tvoria rekreačný priestor v suburbii mesta s prechodom do krajiny.

rovnovážneho procesu ľudského organizmu. Dobre organizovaná konsenzuálna komunita záhradkárov si často vytvára na území kolónie centrálny spoločenský priestor pre rekreáciu, kultúrne, kulinárske, vzdelávacie a informačné aktivity.

V krajinách strednej a východnej Európy, kde tradícia záhradkárskych osád je dlhodobá, tieto plochy tvoria významnú časť prímestských štruktúr hlavne väčších miest. V krajinách západnej a severnej Európy sa záhradkárske osady

využívajú aj na terapeutické účely, socializáciu rôznych národností alebo integráciu. Mestské poľnohospodárstvo nie je vyčleňované z urbanizmu mesta, ale je jeho novodobou súčasťou.

Mária Bihuňová, Ján Supuka
Foto M. Bihuňová

Tento príspevok vznikol v rámci projektov VEGA 1/0044/17 a KEGA 011SPU-4/2019.